

Дигиталната изолация и новата медийна грамотност

ас. д-р Стойко Петков, НБУ 2008

Основен акцент в настоящия доклад е грамотността на аудиторията в определен контекст. За целта, първо ще разгледам някои от технологичните фактори създали новите комуникационни практики.

Дигитална изолация

Дигитално разделение, дигиталната изолация или дигитална пропаст е термин, използван от специалистите, за да се представи дисбаланса в достъпа до технологични средства и ресурси за различни региони, населени места или социални групи, водещ до неравностойно позициониране в обществото.

Дигиталното разделение има различни аспекти. То съществува както географски – между градските и по-слабо населените региони, така и в самото общество – отчитайки все по-малките възможности на представители на малцинствата да се занимават с наука и тяхното бъдещо пълно маргинализиране от процесите на технологичен напредък.

Дигиталната изолация е реална бариера в живота на много хора. Предизвикателството не е само да владееш ИТ / информационните технологии/ в работата си, но да ги владееш като базисно знание. Хората в риск да попаднат в социална изолация и особено тези с “ технологична бариера” трябва да се научат да ползват Интернет.

Следователно, на първо място дигиталното разделение касае всички общности, които нямат достъп до компютри и Интернет. Терминът обаче се отнася и за такива, които имат достъп, но не притежават нужните умения да ги ползват, независимо дали това е поради липсата на образование, социални ограничения или инвалидност.

Причината, не всички имащи интернет връзка да развиват уменията си за работа в мрежата не е само в достъпа до технологиите, а в много случаи и в по-високите изисквания към работещите в тази среда – владенето поне на два езика, добри технически познания, капацитет за межкултурно общуване, дисциплина и мотивация да работиш самостоятелно – това са някои от причините за изоставане на значителна група от вече имащите достъп до Интернет.

Медийна грамотност

Робърт Кюби¹, директор на Център за изучаване на медиите откроява четири ключови думи за медийната грамотност: **достъп, анализ, оценка, продукция.**

¹ Robert Kubey, Think. Interpret. Create. How Media Education Promotes Critical Thinking, Democracy, Health, and Aesthetic Appreciation http://www.medialit.org/reading_room/pdf/547_CICML-Kubey.pdf

1. За да бъде медийно грамотен, човек първо трябва да познава медиите, тоест да има достъп до тях.
2. Той трябва да бъде способен да разбира и анализира езика, на който говорят медиите и да може да деконструира посланията. Да умее да разграничава пропагандата от информацията и анализа.
3. Трето, медийната грамотност означава човек да може да прави оценка на медийното съдържание. Той трябва да е в състояние да преценява значимостта на идеите в един филм, предаване или статия както за себе си, така и за обществото; да открива ценностите, гледните точки и типовете поведение, които медията показва или внушава.
4. Четвърто, дори еднократното участие в създаването на медийно съдържание изгражда опит за конструиране на съдържание. Човек трябва да е наясно, че медийната информация е конструирана и тази конструкция принадлежи на ограничена група от хора, които от първоначалния материал са подбрали малка част и са я свързали по начин, който отразява тяхното отношение или цел.

Новата медийна грамотност

Стъпвайки на тези две реалности – дигиталното разделение и медийната грамотност, искам да разсъждаваме за новия вид медийна грамотност.

В началото на своето бурно развитие Интернет се разглеждаше като "велик балансър", революционен технологичен инструмент, който ще позволи трансфер на информация на глобално ниво. Тази глобална информация може да се ползва за бърз и демократичен обмен на информация, международна търговия, виртуални библиотеки, он-лайн дистанционно обучение, телемедицина, електронно управление и т.н.

Очертава се тенденцията за допълване и в известен смисъл заместване на използването на конвенционалните медии с различни електронни форми за съхранение на информацията, в които се съсредоточава съвременната комуникация. Необходимо е изследванията и приложенията в областта на грамотността да бъдат ориентирани към новите начини за получаване, обработване и представяне на информация. В информационната ера концепцията за грамотността едновременно се разширява и разделя на няколко вида грамотности, за да се отдели от остарялото виждане за същата от времето на индустриалната епоха².

² Tyner, K. T. Literacy in a Digital World: Teaching and Learning in the Age of Information. Mahwah, NJ: Erlbaum 1998, стр. 61

С ефективността си на разпространение на информация Интернет обещава огромен скок в комуникацията, особено за развиващите се страни. Но за целта правителствата трябва да разработят стратегии, които да взимат предвид нуждата от това средство и да стимулират изграждането на инфраструктура за ползването му, да осигурят достъпа до него на изолирани групи като малцинства, инвалиди, възрастни хора, жени, бедни и др.

На международно ниво съществуват инициативи, под формата на специални фондове и програми, които се опитват да съберат достатъчно средства, за да помогнат на развиващите се страни в преодоляването на дигиталното разделение. Такъв е например Фондът за дигитална солидарност, който бе създаден на Световната среща за информационното общество, организирана от ООН.

Наличната инфраструктура не е достатъчна, за да може ИТ да помогнат на изоставащите общности и да спомогнат за образоването им и подобряването на социалните им условия на живот.

Мнозинството изследователи са склонни да приемат, че при пазарната икономика е невъзможно изцяло да се ликвидират социалното, икономическото и технологическото неравенство – достатъчно е те да се поддържат в някакви допустими за обществото граници. Очевидно същото може да се каже и за цифровото разделение – необходимо е то да се сведе до такъв минимум, който да позволява на отделните личности да имат достатъчно възможности за участие в развитието на информационното общество.

Европейския подход към медийната грамотност в цифрова среда

Комисарят Рединг поясни, че новата директива на Европейската комисия за аудиовизуални медийни услуги налага задължение за медийна грамотност в държавите членки. Необходимо е да се развива способност за достъп до медиите, за разбиране на съдържанието и обмяна на добри практики. Това ще доведе до създаване на изключително важни способности у хората да развиват и споделят мнение по важни проблеми от обществен характер, смята Рединг.

В своята инициатива i2010 Европейската комисия посочва като стратегически приоритет запълването на пропастта между "богатите и бедните" в сферата на информационното общество. Еврокомисията вече предложи план за действие за е-управление на гражданските услуги, както и редица инициативи за повишаване качеството на живот на гражданите и действия за преодоляването на географското и социално дигитално разделение.

Заклучение

Определението за грамотност в 21. век на New Media Consortium (2005) гласи: “свкупност от умения при които вербалната, визуалната и дигиталната грамотност се пропокриват³.”

Ако малко поясним и разширим това твърдение, то ще кажем, че първо текстовата грамотност остава като основно умение и през 21. век. Преди да навлезем в „културата на участието” трябва да можем да четем и пишем. Следователно, новите умения не са за сметка на предишните, а по-скоро са разширяване и надграждане на старите. И още, новата медийна грамотност е социално умение.

Грамотността се превръща в един значително по-широк социокултурен феномен, който изисква индивидуално действие в конкурентна среда в условията на глоболизиращите се отношения.

Пазарно ориентираната експанзия на Информационното общество сама по себе си няма да привлече гражданите. Затова дигиталната грамотност е от особено значение за образованието и новите възможности за работа в обществото на знанията. Тези, които нямат достъп до Интернет, губят възможности.

Основната цел на това кратко изложение беше да отклоня дискусията за грамотността и дигиталното разделене от техническия достъп и да акцентирам върху възможностите за участие и развитие на социални компетенции и умения необходими за пълноценното боравене с новите медии. Дано съм успял! Благодаря за вниманието!

³ New Media Consortium. (2005). A global imperative: The report of the 21st century literacy summit. Austin, TX: The New Media Consortium, http://www.nmc.org/pdf/Global_Imperative.pdf (ноември 2008)